

λουθήσαντα την πολεμικήν πολιτικήν του Κόμματος των Φιλελευθέρων, αν όχι όλα, τουλάχιστον μερικά εξ αυτών, δὲν μετενόησαν ἄρα γε, ἐκ τῶν ὑστέρων, διὰ τὴν πολιτικὴν ταύτην; Θὰ ἤθελα πολὺ νὰ τὸ ἐγνώριζα.

Ἀλλὰ ἡ λεγομένη βασιλικὴ πολιτικὴ δὲν ἦτο ποσῶς πολιτικὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλλάς ἐπρεπε νὰ μείνῃ ἀπολύτως οὐδέτερα καὶ νὰ μὴ μετάσχη τοῦ πολέμου. Ἀλλὰ ἦτο πολιτικὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλλάς θὰ ὤφειλεν ἐν δεδομένῃ εὐθέτῳ στιγμῇ νὰ μετάσχη τοῦ πολέμου, ἀλλὰ λαμβάνουσα πολιτικὰ ἀνταλλάγματα ἀνταποκρινόμενα πρὸς τὰς θυσίας τὰς ὁποίας θὰ ἔκαμνε καὶ ὑπὸ ὄρους στρατιωτικῶς εὐμενεῖς διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ. Ἐνῶ ἡ πολιτικὴ τοῦ Κόμματος των Φιλελευθέρων ἐνεπνεέτο ὑπὸ τῆς αὐτῆς πολεμικῆς ὁρμῆς, ὥστε δὲν ἐλογάριαζεν οὔτε πολιτικὰ ἀνταλλάγματα ὅπως ὁποῖα ἐξησφαλισμένα, οὔτε εὐμενεῖς στρατιωτικούς ὄρους, οὔτε κἂν τὸν σεβασμὸν τῆς ἀκεραιότητος τῆς Ἑλλάδος παρ' αὐτῶν τούτων των συμμάχων ἔθετεν ὡς βάσιν.

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος δὲν ἀπεδέχθη τὴν ἐκστρατείαν των Δαρδανελλίων. Ὅχι διότι δὲν ἤθελε νὰ ἐξέλθῃ τῆς οὐδετερότητος κατὰ τῆς Τουρκίας, ἀλλὰ διότι ἡ ἐκστρατεία αὕτη θὰ ἦγε τὴν Ἑλλάδα εἰς μίαν πολεμικὴν καταστροφὴν τῆς ὁποίας ἀδελφοὶ καὶ ζῶφραι θὰ ἦσαν αἱ κατόπιν συνέπειαι. Ἐάν ὁ κ. Βενιζέλος ἐπιμένῃ ὅτι ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐκστρατείας ἦτο ἐξησφαλισμένη, παρ' ὅλας τὰς καταστροφὰς ποῦ ὑπέστησαν κατ' αὐτὴν οἱ σύμμαχοι, τότε εἶμαι πρόθυμος νὰ τὸ συζητήσω μετ' αὐτοῦ δημοσίᾳ καὶ νὰ τοῦ ἀποδείξω ἀκόμη μίαν φορὰν τὴν πλάνην του, ἀρκεῖ νὰ μᾶς ἐκθέσῃ σαφῶς ἐπὶ ποίῳ λόγῳ βασιζεῖ τὸν ἰσχυρισμὸν του.

Μ' ὅλον τοῦτο καὶ μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ κ. Βενιζέλου, ἡ κυβερνήσις Γούναρη συνέχισε τὰς διαπραγματεύσεις μετὰ τὰς δυνάμεις τῆς Συνενοήσεως πρὸς ἐξοδὸν ἐκ τῆς οὐδετερότητος, ἀλλὰ θέτουσα ὄρους λογικούς διὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ πρὸ παντὸς τὸν σεβασμὸν τῆς ἀκεραιότητός της, τοὺς ὁποίους δὲν ἀπεδέχθησαν οἱ σύμμαχοι.

Ἐπίσης, οἱ σύμμαχοι δὲν ἀπεδέχθησαν ὁμοίας προτάσεις γενομένης κατόπιν παρ' ἄλλων κυβερνήσεων ἑλληνικῶν. Ἐπὶ κυβερνήσεως μάλιστα Καλογεροπούλου κατὰ Σεπτέμβριον 1916 οἱ σύμμαχοι ἀπήντησαν εἰς προτάσεις της περὶ ἐξόδου τῆς Ἑλλάδος ἐκ τῆς οὐδετερότητος ὅτι μόνον μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν Βενιζέλου θὰ συνεζήτουν τοιαύτην πρότασιν.

Οἱ σύμμαχοι προκειμένου νὰ ἐκλέξωσι μετὰ τῆς πολιτικῆς, τῆς λεγομένης βασιλικῆς, ἧτις ἀπῆται ἐγγυήσεις καὶ ἀνταλλάγματα καὶ εὐμενεῖς στρατιωτικούς ὄρους διὰ νὰ ἀποφασίσῃ τὴν ἐξοδὸν, καὶ μιᾶς πολιτικῆς Βενιζέλου, ἧτις δὲν ἀπῆται τίποτε, οὔτε κἂν σεβασμὸν τῆς ἑλληνικῆς ἀκεραιότητος, φυσικῶ τῷ λόγῳ ἐπρότιμων τὴν δευτέραν τὴν ὁποίαν καὶ μόνην ἐθεώρουν εἰλικρινῆ καὶ φιλικὴν καὶ τὴν ἄλλην ὄχι. Διὰ τοῦτο καὶ ἐκήρυξαν τὸν κ. Βενιζέλον ὡς τὸν μόνον φίλον των, πάντας δὲ τοὺς ἄλλους ἐκήρυξαν ἐχθροὺς καὶ συνεπῶς γερμανοφίλους. Ἀλλὰ ποία ἦτο ἡ φυσικὴ καὶ τελευταία συνέπεια τῆς τοιαύτης νοστορίας των φιλελευθέρων; Ἡ μικρασιατικὴ ἐκστρατεία καὶ ὅλαι αἱ συνέπειαι τῆς. Ἀλλὰ ἐπ' αὐτοῦ θὰ ἐπανέλθωμεν

βραδύτερον, ὅταν θίξῃ καὶ ὁ κ. Βενιζέλος εἰς τὰ ἄρθρα του τὸ ζήτημα τοῦτο.

Εἰς τὸ πρῶτον του ἄρθρον ἐπὶ τοῦ ὁποίου συζητοῦμεν δύο κυρίας αἰτίας βλέπει ὁ κ. Βενιζέλος, αἰτινες ἐπέβαλλον τὴν ἀνάμειξιν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν πόλεμον.

Ἡ πρώτη ἦτο αἱ συμμαχικαὶ ὑποχρεώσεις τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Σερβίαν.

Ἡ δευτέρα ἦτο ἡ ἀναπόφευκτος μετὰ τὴν Τουρκίαν ρῆξις ἐνεκα τῶν νήσων, ἧτις ρῆξις ἐὰν ἐπῆρχετο μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου, θὰ εὕρισκεν τὴν Ἑλλάδα ἐρημον φίλων καὶ συμμάχων, ἐνῶ ἡ Τουρκία καὶ συμμάχους θὰ εἶχε καὶ ἐνισχυμένη κατὰ θάλασσαν θὰ ἦτο διὰ τῆς προσκτήσεως τοῦ «Γκαϊμπεν» καὶ τοῦ «Μπρεσλάου».

Ἄς ἐξετάσωμεν τὴν πρώτην. Ὁ κ. Βενιζέλος γνωρίζει πολὺ καλὰ ὅπως τὸ γνωρίζω καὶ ἐγὼ ὅτι ἡ συνθήκη τῆς συμμαχίας Ἑλλάδος καὶ Σερβίας τοῦ 1913, ἐπέβαλλεν εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τοῦ 1ου αὐτῆς ἄρθρου νὰ βοηθήσῃ στρατιωτικῶς τὴν Σερβίαν μετὰ ὅλας τὰς δυνάμεις ἐὰν ἡ Σερβία ὑφίστατο οἰανδήποτε προσβολήν, ὅπως καὶ ἀντιστοιχῶς ἡ Σερβία τὴν Ἑλλάδα. Δηλαδή ἡ Ἑλλάς ἦτο ὑποχρεωμένη ὅταν τὸν Αὐγούστον τοῦ 1914 ἡ Αὐστρία ἐπετέθη κατὰ τῆς Σερβίας, νὰ βοηθήσῃ στρατιωτικῶς τὴν Σερβίαν κατὰ τῆς Αὐστρίας. Βεβαίως τοῦτο θὰ ἐπέφερε τὴν καταστροφὴν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ὀρθῶς ὁ κ. Βενιζέλος ὅταν ἠρωτήθῃ ἀπὸ τὸν Πάσις τί θὰ πράξῃ, ἀπήντησεν ὅτι θὰ τηρήσῃ εὐμενὴ οὐδετερότητα. Ἀλλὰ ἡ συνθήκη ἄλλο τοῦ ἐπέβαλλε νὰ πράξῃ. Μὴ πράξας δ.τι τοῦ ἐπέβαλλεν ἡ συνθήκη, τὴν παρεβίασε. Τὸ ὅτι ἐδέχθησαν οἱ Σέρβοι τὴν παραβίασιν ταύτην δὲν μεταβάλλει τὸ πρᾶγμα ἀπὸ ἠθικῆς ἀπόψεως. Τί νὰ κάνουν; Μήπως δὲν ἐδέχθησαν μετὰ μεγαλύτεραν δυσφορίαν βεβαίως, ἀλλὰ τὴν ἐδέχθησαν, καὶ τὴν δευτέραν παραβίασιν τοῦ Σεπτεμβρίου 1915 ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως Ζαΐμη; Ἐν τούτοις οἱ σύμμαχοι, ἄλλως βλέποντες τὴν ὑποχρέωσιν τῆς Ἑλλάδος, ἐπίσαν ἐπανειλημένως καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα τοῦ 1914-1915 τὸν κ. Βενιζέλον νὰ στείλῃ στρατὸν εἰς τὸν Σαῶν καὶ τὸν Δούναβιν πρὸς ὑποστήριξιν των Σέρβων κατὰ των Αὐστριακῶν. Ὁ κ. Βενιζέλος ὀρθῶς ἀπέκρουσε τὰς πιέσεις ταύτας, θὰ ἐνθυμῆται δὲ βεβαίως σύσκεψιν γενομένην ἐν τῷ γραφεῖο τοῦ ὑπουργείου στρατιωτικῶν μεταξὺ αὐτοῦ, τοῦ Γάλλου πρέσβους κ. Δεβίλ, τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ κ. Πῶ, καὶ ἐμοῦ ὡς ἀρχηγοῦ τοῦ ἐπιτελείου, κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1915, καθ' ἣν ἀπεκρούσθη παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ὁμοία πρότασις των συμμάχων. Ὡστε διὰ τῆς ἀρνήσεως τοῦ κ. Βενιζέλου νὰ βοηθήσῃ τοὺς Σέρβους κατὰ των Αὐστριακῶν παρεβιάσθη ἡ ἑλληνοσερβικὴ συνθήκη. Ὄρθῶς ὁμοῦ ἐπράξεν ὁ κ. Βενιζέλος, διότι ἄλλως θὰ ἐξωθεῖτο ἡ Ἑλλάς εἰς καταστροφὴν. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι καὶ ἡ κυβερνήσις Βενιζέλου καὶ ἡ διάδοχος αὐτῆς κυβερνήσις Γούναρη εἶχον δηλώσει ὅτι ἐὰν ἐπιτίθεται ἡ Βουλγαρία κατὰ τῆς Σερβίας θὰ ἐβοήθουν τὴν Σερβίαν. Ἀλλὰ οἱ περὶ τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης δισταγμοὶ ἤρχισαν νὰ γεννῶνται τὸν Αὐγούστον τοῦ 1915, ὁπότε οἱ σύμμαχοι ἐκοινοποίησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Σερβίαν ἀπόφασιν των ὅπως προσφέρουν εἰς τὴν Βουλγαρίαν τὴν ἑλληνικὴν

